

E45

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ
ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

ЕКОНОМІКА ЕКОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

ДЕРЖАВНА ПОДАТКОВА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ
ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Економіка

Екологія

Управління

Збірник наукових праць

№1

Ірпінь

2012

Рекомендовано до друку Вченою радою Національного університету ДПС України
(Протокол № 8 від 22 березня 2012 р.)

У збірнику наукових праць розглянуто управлінські, економічні, правові, податкові, технологічні аспекти природокористування в Україні.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор

Мельник П.В., доктор економічних наук, професор
член-кореспондент НАПН

Заступник головного редактора

Тарангул Л.Л. доктор економічних наук, професор

Відповідальний секретар

Авраменко Н.Л., кандидат технічних наук, доцент

Члени редколегії:

Белінська Я.В., доктор економічних наук, професор
Бистряков І.К., доктор економічних наук, професор
Варналій З.С., доктор економічних наук, професор
Веклич О.О., доктор економічних наук, професор
Гвоздяк П.І., доктор біологічних наук, професор
Гесць В.М., доктор економічних наук, професор,
академік НАН України

Гусятинська Н.А., доктор технічних наук, професор
Долгий О.А., доктор наук з державного управління,
професор

Желібо Є.П., доктор хімічних наук, професор

Запольський А.К., доктор технічних наук, професор

Лапко О.О., доктор економічних наук, професор

Лісовий А.В., доктор економічних наук, професор

Мальований М.С., доктор технічних наук, професор

Мацелюх Н.П., кандидат економічних наук, доцент

Мельник Л.Г., доктор економічних наук, професор

Онишко С.В., доктор економічних наук, професор

Ріппа С.П., доктор економічних наук, професор

Яцик А.В. доктор технічних наук, професор

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів.

Рукописи рецензуються редакційною колегією.

Зміна тексту та скорочення, що впливають на зміст матеріалів, а також їх перейменування вносяться редакцією за погодженням авторів.

При передруку матеріалів посилання на журнал «Економіка. Екологія. Управління» обов'язкове

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: вул. К.Маркса, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна, 08201,
редакція журналу «Економіка. Екологія. Управління», тел. (04497) 55-5-16,
e-mail: avramenko@nusta.com.ua

ЗМІСТ

Економіка

1.	<i>Авраменко Н.Л., Подурець Т.В.</i> РОЛЬ ОПОДАТКУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ВОДНОЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	9
2.	<i>Веклич О.О., Маслюківська О.П.</i> ПОСИЛЕННЯ СТИМУЛЮЮЧОЇ ФУНКЦІЇ ПОДАТКУ НА ДВООКИС ВУГЛЕЦЮ: ПОШУК ЕКОНОМІКО-СОЦІАЛЬНИХ КОМПРОМІСІВ	15
3.	<i>Гусятинська Н.А., Гусятинський Д.М.</i> ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГО-ЗБАЛАНСОВАНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ	23
4.	<i>Євтушенко Г.І., Куценко В.І.</i> НОВА ПАРАДИГМА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ „ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ”	32
5.	<i>Лабенко О.М.</i> ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ СПРАВЕДЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ	40
6.	<i>Максименко І.А.</i> ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕТАПІ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	45
7.	<i>Мацелюх Н.П.</i> МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	49
8.	<i>Мельник Л.Г., Дегтярєва І.Б.</i> ДОСВІД КРАЇН ЄВРОСОЮЗУ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ	53
9.	<i>Русіна Н.Г.</i> СУТНІСТЬ ТА ПОНЯТТЯ СТАЛОГО АГРАРНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	60
10.	<i>Сичинський В.Г.</i> ФУНКЦІОНАЛЬНА СУТНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ	65
11.	<i>Сичинський М.І.</i> ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО БІЗНЕСУ	71
12.	<i>Семко Н.Г.</i> МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ	76
13.	<i>Серебрянський Д.М., Новицька Н. В.</i> РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СУБСИДІЙ ЯК НАПРЯМОК ФІСКАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ	81
14.	<i>Химинець В.В.</i> ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ	89
15.	<i>Чаплизін О.В.</i> ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У ВІДНОВЛЮВАЛЬНУ ЕНЕРГЕТИКУ ТА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ	96
16.	<i>Чижикова О.О., Щанкіна К.В.</i> АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ФОНДІВ УКРАЇНИ	103
17.	<i>Шлапак М.Ю.</i> «ЗЕЛЕНИЙ ВВП» – ОРІЄНТИР СТАНОВЛЕННЯ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ	110

Екологія

1.	<i>Гаводяк Н.І., Глоба Л.І.</i> ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БІОТЕХНОЛОГІЇ ВОДИ	117
2.	<i>Глоба Л.І., Гаводяк Н.І.</i> СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ДОБРОЯКІСНОЮ ПИТНОЮ ВОДОЮ	122
3.	<i>Голтвяницька О.В., Шаблій Т.О., Гомеля М.Д.</i> ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ АНІОНОБМІННОГО ВИЛУЧЕННЯ НІТРАТІВ З ВОДНИХ РОЗЧИНІВ	128
4.	<i>Желібо С.П., Буслик В.М.</i> ОЧИСТКА СТІЧНИХ МЕТАЛОМІСТКИХ ВОД ВИЩИМИ ВОДНИМИ РОСЛИНАМИ	136
5.	<i>Захаркевич І.В., Запольський А.К.</i> ЗНЕЗАЛІЗНЕННЯ ПІДЗЕМНИХ ВОД	142
6.	<i>Клименко М.О., Вербецька К.Ю., Вознюк Н.М.</i> ОЦІНКА ПРИДАТНОСТІ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД ЗАХІДНОЇ ГРУЗІЇ ДЛЯ ПОТРЕБ ЗРОШЕННЯ	149
7.	<i>Красінько В.О., Тетеріна С.М., Скокун Т.М.</i> ШЛЯХИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ОЧИЩЕННЯ СТІЧНИХ ВОД ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ ВІД АЗОТОВМІСНИХ СПОЛУК ТА САПОНІВ	157
8.	<i>Курятнікова Н.О., Логвин В.М.</i> ЗМЕНШЕННЯ КІЛЬКОСТІ СТІЧНИХ ВОД НА ЦУКРОВИХ ЗАВОДАХ	163
9.	<i>Мальований М.С., Леськів Г.З.</i> ЕКОІНЖИНІРИНГ ЯК ЕКОЛОГІЧНА ПОСЛУГА	168
10.	<i>Мальований М.С., Мянзовська М.Б.</i> ГЕОЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ ПРИРОДНИХ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ РАЙОНУ РОЗТАШУВАННЯ ЖИТОМИРСЬКОГО МІСЬКОГО ЗВАЛИЩА ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ НА ПРИКЛАДІ Р. КРОШНЕНКА	171
11.	<i>Мальований М.С., Голодовська О.Я., Ковальчук О.З.</i> МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ПОВЕРХНЕВОЇ ВОДИ РІЧКИ РАТИ	176
12.	<i>Мельник Л.М., Ткачук Н.А., Мельник З.П.</i> ПРИРОДНІ МІНЕРАЛИ - ЕФЕКТИВНІ ПОГЛИНАЧІ ШКІДЛИВИХ ДОМІШОК ІЗ ВОДИ	181
13.	<i>Назаренко В.І., Чернишева С.С., Костюченко Є.В.</i> РОЗРОБКА ТА ОПТИМІЗАЦІЯ МЕТОДУ ЕКСПРЕСНОГО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ТОКСИЧНОСТІ ТА ВМІСТУ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ В ОБ'ЄКТАХ ДОВКІЛЛЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ФОТОБАКТЕРІЙ	186
14.	<i>Рой І.Ю., Решетняк Л.Р., Клименко Н.А.</i> ВИДАЛЕННЯ БІОПЛІВКИ З АКТИВОВАНОГО ВУГІЛЛЯ ПРОМИСЛОВИХ АДСОРБЦІЙНИХ ФІЛЬТРІВ, ЯК ОДНОГО З ГОЛОВНИХ ЧИННИКІВ МІКРОБНОЇ КОНТАМІНАЦІЇ СИСТЕМИ ВОДОПІДГОТОВКИ	193

15. Сагайдак І.С., Авраменко Н.Л., Желібо Є.П. 202
МАЛОВІДХОДНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИЛУЧЕННЯ
ЦИНКУ ІЗ ГАЛЬВАНОСТОКІВ
16. Сапура О.В., Клименко Н.А., Демчина В.П. 208
ЛАБОРАТОРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЇ
АНАММОХ-ПРОЦЕСУ
17. Семенова О.І., Решетняк Л.Р., Ткаченко Т.Л., Бублієнко Н.О. 213
ХАРАКТЕРИСТИКА ГІДРОБІОЛОГІЧНОГО
СКЛАДУ
АЕРОБНОГО АКТИВНОГО МУЛУ
18. Тамазашвілі А.Т., Гомеля М.Д. 220
ОЦІНКА
ЕФЕКТИВНОСТІ ІНГІБІТОРІВ КОРОЗІЇ СТАЛІ У
ВОДОПРОВІДНІЙ ВОДІ
19. Третьяков О.В., Пономаренко Р.В. 225
ТЕХНІЧНІ РІШЕННЯ
ПІДГОТОВКИ ПИТНОЇ ВОДИ ПРИ ЇЇ
ВИГОТОВЛЕННІ З ПОВЕРХНЕВОГО ДЖЕРЕЛА
20. Трус І.М., Гомеля М.Д. 230
ОЧИЩЕННЯ ШАХТНИХ ВОД
ВІД СУЛЬФАТІВ З ОДНОЧАСНИМ ЇХ
ПОМ'ЯКШЕННЯМ РЕАГЕНТНИМ МЕТОДОМ
21. Тугай А.М., Кочетов Г.М., Присяжна О.В. 238
РОЗРОБКА
РЕСУРСООЩАДНОГО ОЧИЩЕННЯ СТІЧНИХ ВОД,
ЯКІ МІСТЯТЬ СПОЛУКИ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ
22. Абракітов В.Е., Нікітченко О.Ю. 243
ПРОБЛЕМА
ЗНИЖЕННЯ ШУМУ В ЇЇ ФІЛОСОФСЬКО-
ЕКОНОМІЧНОМУ АСПЕКТІ
23. Бондаренко В.М. 249
ЕКОЛОГІЧНІ ПЕРЕВАГИ
ВИКОРИСТАННЯ ТОЧНОГО ПІДХОДУ ДО
ВНЕСЕННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ У
СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ
24. Гусятинська А.М., Чорна Т.М. 253
СУЧАСНІ НАПРЯМКИ
ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ
ВІДХОДІВ
25. Кіяшко С.О., Антонюк М.М. 265
УТИЛІЗАЦІЯ ВІДХОДІВ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ
БІОТЕХНОЛОГІЧНИМИ МЕТОДАМИ
26. Кузьменко О. А., Кузьменко Н. А. 269
ХРАНЕНИЕ
ОТРАБОТАННОГО ЯДЕРНОГО ТОПЛИВА: НОВЫЙ
ВИТОК СТАРОЙ ПРОБЛЕМЫ
27. Кошова В.М., Романова З.М., Ашмаріна Г.Р. 274
УТИЛІЗАЦІЯ
ВІДХОДІВ ПИВОВАРІННЯ З МЕТОЮ ЗБЕРЕЖЕННЯ
НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
28. Серьогін О.О., Осьмак О.О. 279
ВИКОРИСТАННЯ ВІДХОДІВ
ЦУКРОВОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК ЕНЕРГЕТИЧНИХ
РЕСУРСІВ
29. Чмир Д.В., Чмир А.І. 286
ПОВОДЖЕННЯ
РАДІОАКТИВНИМИ ВІДХОДАМИ

Управління

1. *Яцик А.В.* СТРАТЕГІЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЕКОБЕЗПЕЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ 294
2. *Бистряков І.К., Клиновий Д.В.* КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ТА УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ В КЛАСТЕРНО-КОРПОРАТИВНИХ ФОРМАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ 302
3. *Гацька Л.П.* ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ 309
4. *Грищенко В.Ф., Грищенко І. В.* ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ФАКТОР ГАРАНТУВАННЯ СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ 315
5. *Грамова Т.М.* ПРИНЦИПИ ТА РІВНІ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ 322
6. *Гордієнко М.Г.* ДУХОВНІ АЛЬТЕРНАТИВИ РАЦІОНАЛЬНОМУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЮ 326
7. *Дребот О.І.* ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО СЕКТОРА 334
8. *Дубель В.М.* ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ 340
9. *Євтушенко М.В.* СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ 347
10. *Крамарєв Г.В.* ПРИНЦИПИ ТА ПРІОРИТЕТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 353
11. *Кернична А.Є.* ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ СКЛАДОВОЮ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ 361
12. *Короткий В.Ю.* КЛАСИФІКАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ ТА ДЖЕРЕЛ ЇХ ФІНАНСУВАННЯ 368
13. *Ланко О.О.* ФОНДИ СУВЕРЕННОГО ДОБРОБУТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 375
14. *Матюха В.В.* СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО МІНЕРАЛЬНО-СИРОВИННОГО КОМПЛЕКСУ В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ 381
15. *Охотник К.К., Хорькова Г.В.* ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЗА 384

	СТАНДАРТАМИ СЕРІЙ ISO 9000 та ISO 14000 ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ	
16.	<i>Розач С.М., Гуцул Т.А.</i> ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ	388
17.	<i>Семко Н.Г.</i> АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОГРАМ КИЄВО-СВЯТОШИНСЬКОГО РАЙОНУ ТА ПРИРПІННЯ НА 2012 р.	396
18.	<i>Скорик М.О.</i> СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	400
19.	<i>Стадник М.Є.</i> МІСЦЕ ПРИСНОВОДНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ	405
20.	<i>Старостенко Г.Г.</i> ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	408
21.	<i>Цимбалюк С.Я.</i> НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ЯКОСТІ ПИТНОЇ ВОДИ	414

Повідомлення

за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Економіка природокористування: стан, проблеми, перспективи»
(5 квітня 2012 р.)

1.	<i>Жаткін Ю.М., Филоненко Д.С., Свириденко О.Ф.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО ПРОЕКТУ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІЧЕНОСТІ ГРОМАДЯН	423
2.	<i>Кіпоть М.Г., Мілімко Л.В.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ	425
3.	<i>Ковальчук М.К.</i> ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯМ І ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС	429
4.	<i>Кочергін О.М., Бойко Є.О.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ВАЖЛИВІСТЬ ОЧИЩЕННЯ СТІЧНИХ ВОД	432
5.	<i>Лазарєва О.В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	435
6.	<i>Лиса І.Ю., Мілімко Л. В.</i> ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВІДХОДІВ ЯК ВТОРИННИХ МАТЕРІАЛЬНИХ ТА ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ	439
7.	<i>Османкіна Н.М., Овраменко М.А.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАБРУДНЕННЯ ТА ВИСНАЖЕННЯ ПІДЗЕМНИХ ВОД	442

8. *П'ятниця О. М., Лепеха М. О.* ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 446
9. *Сліпець М.І.* ШКІДЛИВИЙ ВПЛИВ СИНТЕТИЧНИХ МІЙНИХ ЗАСОБІВ НА ВОДНІ РЕСУРСИ 449
10. *Сухіна О.М.* МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПОДАТКУ 451
11. *Товста С. М.* ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ 453
12. *Швець А. С., Овраменко М. А.* «ЕКОЛОГІЧНИЙ РЮКЗАК» ЯК МІРА ЕКОЛОГІЧНОГО ТИСКУ НА ДОВКІЛЛЯ 456
13. *Шигонський В.С.* ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВОДОКОРИСТУВАННЯ СІЛЬСЬКИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ В УКРАЇНІ 458
14. *Шевчук Т.Д. Мілімко Л.В.* ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІТНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВІРІШЕННЯ 462

Ключевые слова: Налоговый кодекс Украины, природоохранная деятельность, экологический налог, экологическая безопасность, лимиты выбросов.

Semko N. G. Mechanism Of Environmental Taxation

The paper analyzes the characteristics and problems of environmental taxation mechanism and suggests ways of its complex improvement, which will help national economic to develop in ecologically balanced way and improve the environment.

Keywords: Tax Code of Ukraine, environmental management, environmental tax, environmental safety, emission limits.

УДК 336.2

Серебряняський Д.М., начальник відділу
податкової політики та методології
оподаткування, к.е.н., с.н.с.

Новицька Н.В.,
науковий співробітник відділу податкової
політики та методології оподаткування
НДЦ ПО НУДПСУ

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СУБСИДІЙ ЯК НАПРЯМОК ФІСКАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню світових тенденцій в сфері енергетичних субсидій, розглядається вплив енергетичних субсидій на ціни енергетичних ресурсів, обсяг їх споживання та в кінцевому випадку на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Аналізується динаміка та структура енергетичних субсидій в Україні, пропонуються шляхи їх раціоналізації, що сприятиме фінансовій консолідації.

Ключові слова: енергетичні субсидії, бюджетні видатки, податкові пільги, фінансова консолідація, викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, ціновий механізм

Актуальність теми. Енергетика є основою сучасного життя, за рахунок неї забезпечується економічне зростання, мобільність і комфорт. Але разом з тим, виробництво, постачання та споживання енергетичних ресурсів спричиняє значний негативний вплив на навколишнє природне середовище і на здоров'я людей. Так, сучасна енергетика емітує значний обсяг викидів CO₂ (в світі частка енергетичного сектору в сумарних викидах в 2009 р. – 84 %, в Україні – 69 % [1]), метану (CH₄), оксидів сірки (SO_x), оксидів азоту (NO_x) і летких органічних сполук (ЛОС).

Швидке зростання кількості населення та економічне зростання призводять до щорічного збільшення глобального попиту на енергетичні ресурси, особливо в країнах, що розвиваються. Згідно з прогнозами Міжнародного енергетичного агентства (далі – МЕА) на такі країни до 2035 р. буде припадати 90 % зростання сукупного світового попиту на енергію. У 2050 р. світова економіка зросте в 4 рази і буде споживати на 80 % більше енергії ніж споживає сьогодні. Без вжиття адекватних заходів щодо реформування енергетики це спричинить подвоєння видиків „енергетичного” CO_2 та спричинить суттєве збільшення антропогенного навантаження на довкілля.

Про зменшення споживання енергії не йдеться, адже до цього часу 1,3 мільярда людей у всьому світі як і раніше не мають доступу до електроенергії, крім того „если человечество попытается затормозить потребление (энергии), то, пойдя поперек законов эволюции, погибнет... Жизнь и социум на Земле появились в ходе закономерной эволюции в сторону интенсификации метаболизм и круговоротов” [2, с. 98]. Наукові пошуки повинні бути спрямовані в русло раціоналізації процесів виробництва, розподілення та споживання енергетичних ресурсів.

В зв’язку з цим, доцільність і необхідність реформування енергетики для зниження інтенсивності викидів парникових газів (далі ПГ) та інших забруднюючих речовин не викликає сумнівів. Фахівцями ОЕСР і МЕА розроблено основні напрями реформування енергетики, які можуть відрізнятися залежно від країни та сектору енергетики. В загальному випадку вони передбачають: (1) створення надійного енергетичного ринку та нормативної бази; (2) раціоналізацію та поетапну відмову від неефективних енергетичних субсидій; (3) забезпечення цінових сигналів щодо вартості екстерналій (наприклад, через запровадження екологічних податків); (4) радикальне підвищення енергоефективності; (4) стимулювання інновацій стосовно „зелених” технологій [3].

В нашому дослідженні основна увага буде спрямована на аналіз та оцінку енергетичних субсидій. Їх поетапне зниження та відміна взагалі в довгостроковій перспективі є важливим завданням у контексті структурних реформ, необхідних для стимулювання зростання та зайнятості, посткризового відновлення світової економіки в розвинених країнах світу⁴. Запровадження реформ з раціоналізації субсидій спричинить економічний (більш ефективний розподіл та раціональне використання енергетичних ресурсів та ін.), фінансовий (за рахунок зменшення бюджетних витрат і податкових пільг можна зменшити дефіцит бюджету та зменшити обсяг зовнішньої заборгованості) та, що більш важливо – екологічний ефект (зниження викидів парникових газів та інших забруднюючих речовин в атмосферне повітря).

⁴ У вересні 2009 р. лідери G20 домовилися про раціоналізацію і поетапну відмову в середньостроковій перспективі неефективних енергетичних субсидій. Аналогічне зобов’язання було прийнято лідерами країн Азіатсько-Тихоокеанського економічного Співробітництва (АТЕС) в листопаді 2009 р.

Стосовно енергетичних субсидій в Україні вже проводилися наукові пошуки [4; 5; 6], що в основному уявля в них була приділена бюджетної підтримці окремих секторів енергетики. Тому залишається актуальним питання стосовно дослідження світових тенденцій в сфері енергетичних субсидій, їх впливу на ціни енергетичних ресурсів, обсяг їх споживання та в кінцевому випадку на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, аналізу динаміки та структури енергетичних субсидій в Україні, що і є метою даної наукової праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. В даний час немає загально прийнятого визначення енергетичних субсидій. В основному використовується визначення наведене у звіті МЕА зокрема, *енергетичні субсидії* – це будь-які дії уряду, що стосуються, перш за все, енергетичного сектора і знижують витрати на виробництво енергії, підвищують ціну, отриману виробниками енергії, або знижують ціну, яку платять споживачі енергії. Форми запровадження субсидій можуть бути різними: одні здійснюють прямий вплив на ціну (бюджетні видатки і податкові пільги), інші – діють опосередковано, наприклад, правила, які створюють сприятливі ринкові умови на користь конкретного виду палива або фінансування урядом певних технологічних досліджень і розробок [7].

Одними з цілей надання енергетичних субсидій є здешевлення вартості енергетичних ресурсів, для населення та промислового сектору. Але надання енергетичних субсидій спричиняє значні негативні ефекти, до яких можна віднести: (1) заохочення нераціонального споживання; (2) прискорення зниження експорту; (3) створення диспропорцій у розподілі прибутків на користь середнього класу і багатих; (4) збільшення навантаження на державний бюджет; (5) створення загроз енергетичній безпеці за рахунок збільшення імпорту; (6) викривлення ринку і створення перешкод (або їх витіснення) для інвестицій в ресурсозберігаючі технології; (7) стимулювання шахрайства та корупції в субсидуванні.

Основними процесами, в яких проявляється останній ефект є: (1) розрахунок та звітність нафтових компаній по роялті; (2) отримання іноземними компаніями ліцензій на видобуток нафти та газу; (3) діяльність державних енергетичних підприємств у країнах з низькою прозорістю; (4) підкуп посадових осіб, які беруть участь в управлінні розподілом продукції; (5) нові інтродуцтовані програми субсидування (субсидування альтернативних джерел енергії)⁵; (6) використання через посередників субсидованих, а відповідно і дешевих, видів палива для змішування його з більш дорогими видами транспортного палива⁶[9].

⁵ Відновлювана енергетика, яка в більшій мірі фінансується за рахунок бюджетних субсидій, стала предметом шахрайських та корупційних схем. Такі випадки часто фіксували з сонячною енергією в Іспанії та використанням вітрової енергії в південній Італії. Після виявлення таких схем уряди цих країн зробили більш жорсткішими вимоги до отримання таких субсидій (див. детальніше [15; 16]).

⁶ Таку схему зафіксували в Індії, де з ціллю підтримки низькодохідних верств населення було введено субсидію на здешевлення гасу (який використовується населенням в побутових цілях). Дистриб'ютори такого палива використовували схему, в якій субсидований гас змішувався з несубсидованими видами палива і

Споживчі енергетичні субсидії спричинили зниження світових цін на енергетичні ресурси і склали 409 млрд. дол. США в 2010 р. (в 2009 р. – 110 млрд. дол. США), тим самим призвели до економічно неефективного розподілу ресурсів, ринкових диспропорцій і в той же час не виконали намічених цілей. Так, зокрема тільки 8 % субсидій, виділених на споживання паливно-енергетичних корисних копалин в 2010 р., були отримані 20 % з найменш забезпечених прошарків населення [10]. Спеціалісти МВФ також підраховали, що наданими субсидіями в нафтову галузь Африканських країн в більшій мірі (приблизно 45%) користуються домогосподарства з двома верхніми квантілями доходу [11, с. 12–13].

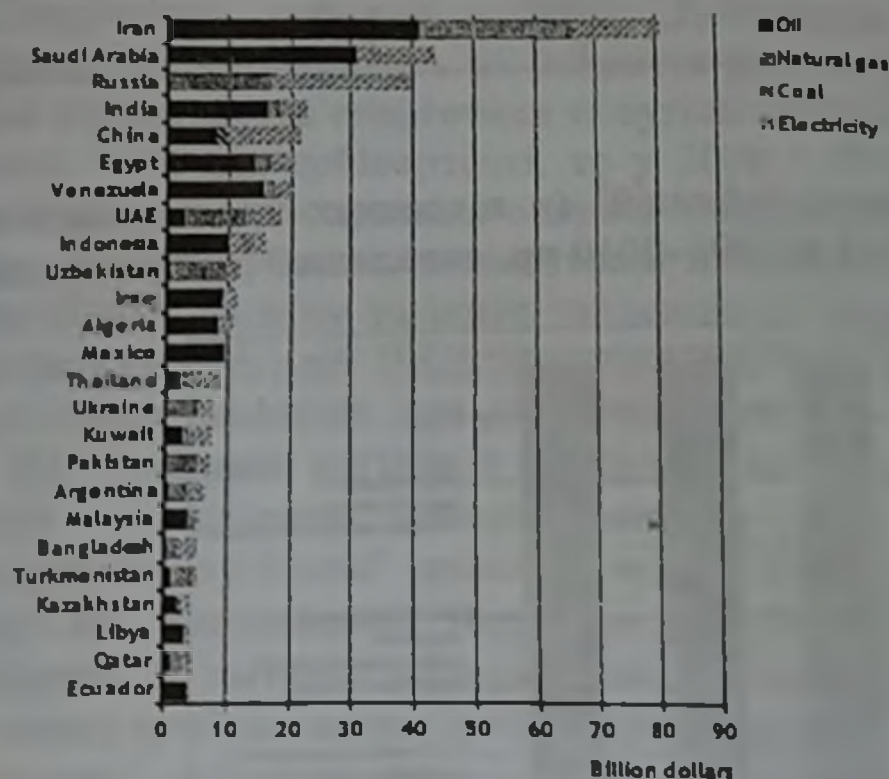
Рационалізація енергетичних субсидій передбачає комплекс заходів з їх інвентаризації, аналізу та оцінки, для пошуку неефективних механізмів їх надання, перехід від надання пільг зі споживання енергетичних ресурсів на адресну підтримку малозабезпечених верств населення, що сприятиме зниженню навантаження енергетичних субсидій на державний бюджет, більш ефективному розподілу ресурсів а також зменшенню антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище. Без подальших реформ, витрати на енергетичні субсидії досягнуть 660 млрд. дол. США в 2020 р., або 0,7 % світового ВВП. А поетапна відмова від енергетичних субсидій до 2020 р. дозволить скоротити зростання попиту на енергію на 4,1 %; зменшити зростання попиту на нафту на 3,7 млн брл. / д.; знизити зростання викидів CO₂ на 1,7 Гт. [12].

Аналізуючи енергетичні субсидії в 24 промислово розвинених країнах-членах ОЕСР⁷, які розпочали їх раціоналізацію, можна сказати, що в даний час існує 250 видів енергетичних субсидій, в середньому на рік за період 2005–2010 рр. їх обсяг складає 45–75 млрд дол. Практично половина цієї суми становить підтримка виробництва нафтопродуктів, а решта порівну розділені між вугіллям і природним газом. Значна частина державної підтримки, що надається в країнах ОЕСР, здійснюється за рахунок податкових пільг, зокрема податкових кредитів, звільнень або знижених ставок податків. Їх інвентаризація була одним з перших заходів з раціоналізації енергетичних субсидій, що стало першим кроком на шляху до більшої прозорості і підзвітності енергетичної політики, сприяла виявленню неефективних механізмів надання енергетичних субсидій, а також для пошуку кращих варіантів реформування енергетики [3].

Актуальність зниження обсягів енергетичних субсидій для України не викликає сумнівів, адже за обсягом енергетичних субсидій Україна входить до 25 країн світу з найбільшим їх рівнем (див. рис. 1).

продавався за високими цінами. Частину отриманого прибутку дистриб'ютори використовували чиновникам на хабарі, які лобіювали видачі субсидій, ліцензій тощо. Іншими словами, субсидії не потрапляють до своїх бенефіціарів, а використовуються (через корупційні схеми) у цілях впливу на бюрократію та політичні сили (див. детальніше [17]).

⁷ На їх частку припадає близько 95 % попиту на енергоносії

Джерело: World Energy Outlook 2011.

Рис. 1. Енергетичні субсидії в 25 країнах з найбільшими їх обсягами в 2010 р., млрд. дол. США.

В даний час сформована структура національної економіки з перевалюванням низько-технологічних, енергоємних та екологічно шкідливих підприємств. Між 1992 і 1999 рр. карбоноємність⁸ ВВП зросла на 29 % і в 2009 р. в 7,7 разів перевищував середньосвітовий аналогічний показник. В той же час у світі знизилася карбоємність ВВП більше ніж на 1/3 між 1971 і 2009 рр. Починаючи з 1995 по 2005 р. Україна за цим показником займала 2 місце в світі, в 2009 – 3 місце. За розрахунками International energy agency енергоємність ВВП складала в 2009 р. 2,54 (див. табл. 1), що в 8 раз більше ніж світовий показник; в країнах ЄС енергоємність складає 0,17 [13].

Таблиця 1

Співставлення показників карбоноємності та енергоємності ВВП України та ЄС в 2009 р.

Показники	Роки	Україна	ЄС	Світ	Україна / ЄС	Україна / Світ
Карбоноємність ВВП (відношення викидів CO ₂ в кг до ВВП в дол. США)	2005	6,76	0,43	0,74	15,8	9,2
	2006	6,39	0,42	0,73	15,3	8,7
	2007	5,99	0,40	0,73	15,0	8,2
	2008	5,78	0,39	0,73	14,8	7,9
	2009	5,65	0,38	0,73	15,0	7,7
Енергоємність ВВП (відношення обсягу споживання енергії в млн. т нафтового	2005	3,16	0,19	0,31	16,47	10,16
	2006	2,83	0,19	0,31	15,23	9,22
	2007	2,62	0,18	0,30	14,71	8,68
	2008	2,54	0,18	0,30	14,39	8,39
	2009	2,54	0,17	0,31	14,57	8,31

⁸ Атмосферні викиди вуглекислого газу в кілограмах на 1 дол. США ВВП.

еквіваленту до ВВП в дол. США)						
-----------------------------------	--	--	--	--	--	--

Джерело: Розраховано за даними [13]

Середня частка енергетичних субсидій⁹ (в відсотках до загальної суми бюджетно-податкової підтримки) за 1995–2010 рр. складала 31,9 %, і становила 1,9 % ВВП (див. рис. 2).

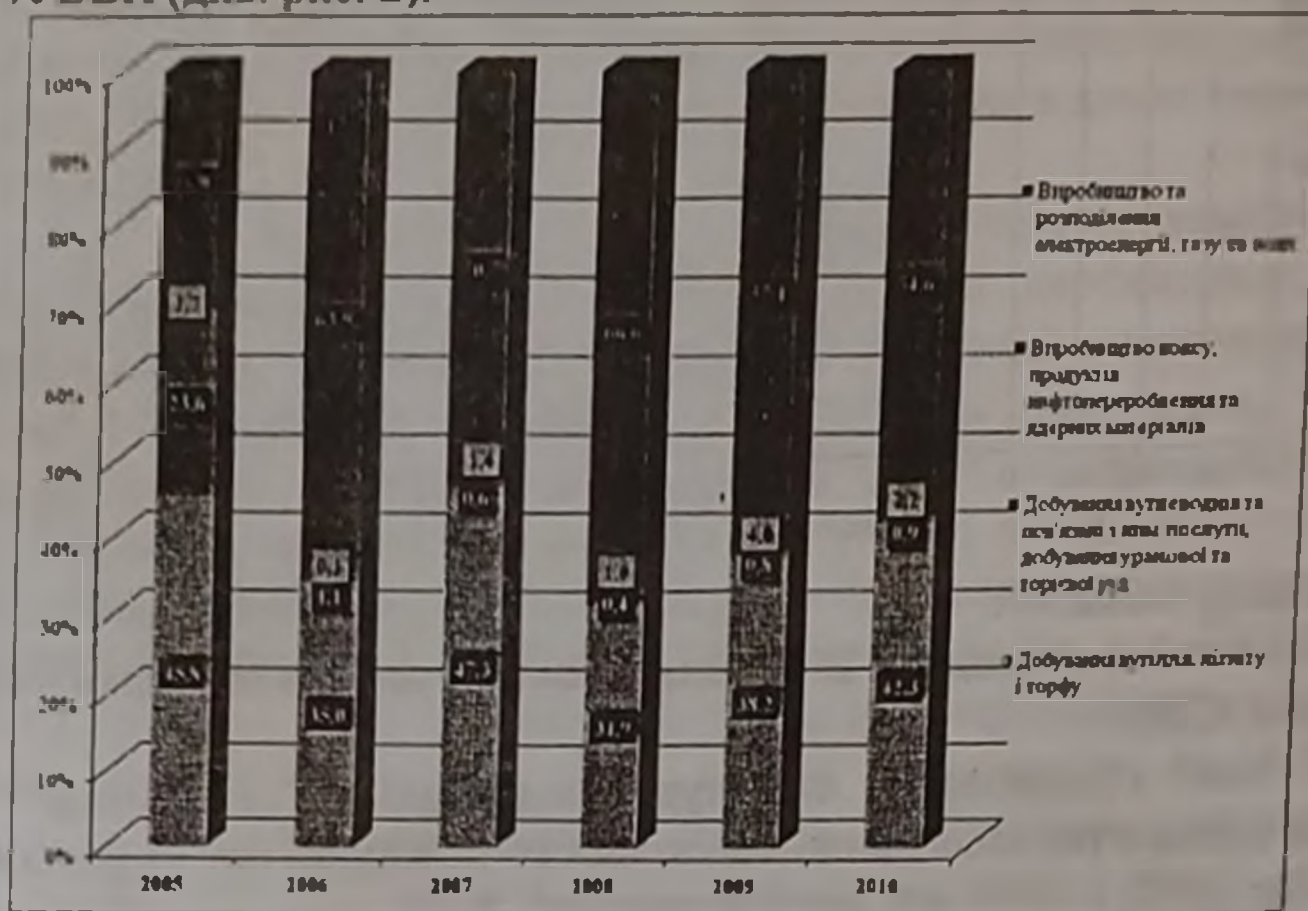

Рис. 2. Динаміка структури енергетичних субсидій за видами економічної діяльності в 2005–2010 рр., %.

Починаючи з 2006 р. в структурі енергетичних субсидій за видами економічної діяльності, переважна частина надавалася ВЕД „Виробництво електроенергії, газу та води”. Найбільшу частку в енергетичних субсидіях, що надавалися цьому ВЕД, складають бюджетні видатки, з яких в середньому за 2002–2010 рр. 83,64 % були спрямовані на здешевлення природного газу для населення та підприємства з централізованого теплопостачання. За дослідженнями Державного агентства екологічних інвестицій тарифи на теплову енергію для домогосподарств не покривають вартість її виробництва компаніями з централізованого теплопостачання. В результаті неефективної тарифної політики, компанії з централізованого теплопостачання є фактичними банкрутами та розраховуються приблизно за 55 % своїх рахунків за газ перед НАК Нафтогазом. Як наслідок, Нафтогаз надає перехресну субсидію компаніям з централізованого теплопостачання [14]. На нашу думку потенціал скорочення енергетичних субсидій цього ВЕД полягає у перенаправленні коштів із здешевлення вартості природного газу для населення в енергозбереження в житлово-комунальному господарстві та адресну допомогу малозабезпеченим верствам населення.

⁹ обсяги енергетичних субсидій розраховувались нами як сума втрат бюджету від внаслідок пільгового оподаткування та бюджетних видатків за програмною класифікацією.

Енергетичні субсидії в ВЕД „Добування вугілля, лігніту, торфу” в основному спрямовувались на покриття різниці між собівартістю та ціною. За даними Міністерства енергетики та вугільної промисловості якщо у 2004 р. ціна складала 80 % від собівартості, то у 2008 – 75 %. Ціни на вугілля навіть не забезпечують відшкодування операційних витрат, не говорячи про витрати на ремонт, обслуговування та капітальні інвестиції. Середня собівартість вугілля значно більша за ціну та існує тенденція до збільшення цієї різниці. Надання енергетичних субсидій ВЕД „Видобування вугілля, лігніту, торфу” призводить до руйнівних наслідків для довкілля, особливо стосовно викидів парникових газів [4]. Оскільки вугілля є найбільш вуглецевоємним джерелом енергії, а субсидії стимулюють використання вугілля в якості палива, зниження субсидування вугільної промисловості призведе до зниження негативного впливу на навколишнє середовище [5]. Аналіз останніх закордонних досліджень з питань надання енергетичних субсидій вугільній галузі в розвинених країнах свідчить про її поступове зменшення і відміну. Так, з кінця 1980-их рр., субсидування видобутку вугілля повністю зупинилося в Бельгії, Франції, Ірландії, Японії та Португалії. Середній темп зниження обсягів бюджетно-податкової підтримки в Австралії, Канаді. Німеччині, Іспанії, Великобританії та США (країнах-членах ОЕСР) в 2008–2010 рр. порівняно з періодом 2000–2002 рр. складає 58 %¹⁰.

За нашими дослідженнями енергетичні субсидії не спричинили значного позитивного імпульсу ні для підприємств яким надавалися ні для підприємств суміжних галузей [19]. Це говорить про необхідність перегляду механізму надання та обсягу бюджетно-податкової підтримки енергетики України, що явно вивільнить додаткові фінансові ресурси в системі державних фінансів. Такі ресурси можна досить ефективно розмістити в тих видах економічної діяльності, які реально можуть надати позитивні імпульси розвитку суміжним галузям. Зокрема, сільське господарство, машинобудування, розбудова інфраструктури. Досить продуктивним інструментом скорочення субсидій є процес приватизації¹¹, який дає можливість бізнесу самостійно, на ринковій основі здійснювати свою діяльність самоокупним способом.

Виходячи з цього, вважаємо за доцільне передбачити поетапне припинення субсидування собівартості державних вугільних підприємств, а за рахунок вивільнених коштів збільшити фінансування на працевлаштування та соціальну підтримку працівників. Також передбачити кошти на проведення реструктуризації вугледобувних підприємств на основі концентрації виробничого потенціалу та раціонального використання фінансових ресурсів; проводити подальшу приватизацію перспективних та ліквідацію безперспективних підприємств вугільної галузі.

¹⁰ Розраховано за даними, наведеними в Inventory of estimated budgetary support and tax expenditures for fossil fuels. – OECD 2011. – 353 р.

¹¹ Питання впливу приватизаційних процесів на стан бюджетного субсидування є досить складним та потребує детального дослідження.

Перелік посилань:

1. Национальный кадастр антропогенных выбросов из источников и абсорбции поглотителями парниковых газов в Украине за 1990-2009 гг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unfccc.int/national_reports/annex_i_ghg_inventories/national_inventories_submissions/items/5888.php
2. Хайтун С.Д. Человечество на фоне универсальной эволюции: сценарии энергетического будущего / С.Д. Хайтун // Вопросы философии. – 2005. – № 11. – С. 90–105.
3. Green Growth Strategy for Energy A Window of Opportunity. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.oecd.org/dataoecd/37/41/49157149.pdf
4. Шлапак М. Аналіз необхідності врахування екологічного критерію при реформуванні системи субсидування. – 2006. – Режим доступу: <http://ecoclub.kiev.ua/index.php?go=Pages&in=view&id=26>
5. Огаренко Ю. Проблеми вугільної промисловості України та викиди парникових газів від видобутку й споживання вугілля. – К.: Національний екологічний центр України. – 2010. – 56 с.
6. Притика О. Вугільна промисловість чорна діра державного бюджету чи основа енергетичної безпеки України? / О. Притика // Дзеркало тижня. – 2008. – №14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOMICS/vugilna_promislovist_chorna_dira_derzhavnogo_byudzhetu_chi_osnova_energetichnoyi_bezpeki_ukrayini-53400.html
7. World Energy Outlook – 1999 insights. Looking at Energy Subsidies: Getting the Prices Right. – Paris: International Energy Agency. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iea.org>.
8. Varangu K. OECD Workshop On Environmentally Harmful Subsidies, Paris: International Energy Agency, 2002. – 18 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iea.org>.
9. Corruption and fraud in agricultural and energy subsidies: Identifying the key issues / International Institute for Sustainable Development (IISD). – December 2010. – Page 2. – From the Global Subsidies Initiative Policy Brief: http://www.globalsubsidies.org/files/assets/pb10_corruption.pdf.
10. World energy outlook. – 2011. – С. 9 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iea.org>.
11. David Coady, Robert Gillingham, Rolando Ossowski, John Piotrowski, Shamsuddin Tareq, and Justin Tyson. Petroleum Product Subsidies: Costly, Inequitable, and Rising / Fiscal Affairs Department, International Monetary Fund, February 25, 2010: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/spn/2010/spn1005.pdf>.
12. IEA analysis of fossil-fuel subsidies. – Paris: International Energy Agency, 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iea.org>.
13. CO₂ emissions from fuel combustion IEA statistics at highlights. – 2011. – 134 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iea.org>.

14. Інвестиційний план для Фонду чистих технологій на 2010 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: Сайт Державного агентства з екологічних інвестицій <http://www.necia.gov.ua/>
15. Suprimida la concesión de primas a las instalaciones fotovoltaicas que no acrediten que cumplan las condiciones administrativas. Retrieved November 01, 2010, from Ministerio de Industria, Turismo y Comercio: <http://www.mityc.es/es/gabineteprensa/notasprensa/documents/nptrazabilidad300710.pdf>.
16. Spanish Solar Power Subsidy Fraud. Retrieved October 10, 2010, from <http://live.kyero.com/2010/07/30/spanish-solarpower-subsidy-fraud/>.
17. Shenoy, B. Lessons learned from Attempts to reform India's Kerosene Subsidy. Retrieved September 6, 2010, from the International Institute for Sustainable Development http://www.iisd.org/pdf/2010/lessons_india_kerosene_subsidy.pdf. (IISD):
18. Тарангул Л.Л. Ефективність бюджетно-податкової підтримки національної економіки України / Л.Л. Тарангул, Д.М. Серебрянський, Н.В.Новицька // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2011. – № 3 (54). – С. 34–43.

Научная статья посвящена исследованию мировых тенденций в области энергетических субсидий, рассматривается влияние энергетических субсидий на цены энергетических ресурсов, объем их потребления и в конечном выбросы загрязняющих веществ в атмосферный воздух. Анализируется динамика и структура энергетических субсидий в Украине, предлагаются пути их рационализации, что будет способствовать фискальной консолидации.

The article is devoted to research of global trends in energy subsidies, considered the impact of energy subsidies on energy prices, the volume of their consumption and ultimately the case for emissions of pollutants into the air. The analysis of dynamics and structure of energy subsidies in Ukraine, the ways of rationalization that will promote fiscal consolidation.

УДК 332.14:339.477

Химинець В.В., кандидат економічних наук, доцент
Ужгородський національний університет

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ

В роботі показано, що в умовах сталого розвитку Карпатського Євро регіону, продуктивні сили і структура економіки повинні якнайтісніше узгоджуватися з наявними ресурсами, відтворювальним і асиміляційним